

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΗΜΑ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ

Αθήνα, 06 Νοεμβρίου 2025

ΠΡΟΣ:

Την Υπουργό Πολιτισμού, κα Λίνα Μενδώνη

ΘΕΜΑ: « Ανάγκη επίσπευσης και ολοκλήρωσης του έργου «Άρση γεωτεχνικού κινδύνου Ιερά Μονή Ταξιαρχών Κρεμαστών Λασιθίου» »

Κυρία Υπουργέ,

Η Ιερά Μονή Κρεμαστών αποτελεί ένα από τα ιστορικότερα και πλέον εμβληματικά μοναστήρια της Κρήτης, μοναδικό για τη φυσική και αρχιτεκτονική του θέση. Είναι χτισμένη κυριολεκτικά πάνω στα βράχια, στη βορειοανατολική πλαγιά του βουνού Καβαλαρά, κοντά στο χωριό Βρύσες της επαρχίας Μεραμβέλλου, σε υψόμετρο σχεδόν 400 μέτρων. Το τοπωνύμιο «Κρεμαστά» αποδίδει με ακρίβεια τη φυσική του μορφή – μια Μονή που φαίνεται να «κρέμεται» πάνω από την πλαγιά, σαν ένα αιώνιο σημείο προσευχής και πνευματικής αναφοράς.

Το καθολικό της Μονής, αφιερωμένο στους Αγίους Ταξιάρχες, ανεγέρθηκε το 1593, στα τέλη της Ενετοκρατίας, από τον ιερομόναχο Μητροφάνη τον Αγαπητό, και αποτελεί δείγμα μοναδικής λιτότητας και αρχιτεκτονικής ταπεινότητας. Το τέμπλο, έργο του ξυλογλύπτη Ιωάννη Μακράκη, χρονολογούμενο από το 1866, συντηρήθηκε πρόσφατα, όπως και οι εικόνες του. Το σύνολο της Μονής, μέσα στο φυσικό της περιβάλλον, είναι ένα σπάνιο μνημείο πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ένα τοπόσημο για ολόκληρη την Ανατολική

Κρήτη.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το Μοναστήρι αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα στατικότητας και κινδύνου κατάρρευσης, που απειλούν ευθέως τη δομή και τη φυσική του υπόσταση. Η κατάσταση του καθολικού είναι δραματική: το τόξο της οροφής έχει μετακινηθεί και πιέζει προς το υπέρθυρο της εισόδου, το οποίο έχει αρχίσει να υποχωρεί, γεγονός που καθιστά άμεσο τον κίνδυνο να καταρρεύσει η θύρα και στη συνέχεια να καταρρεύσει και η ίδια η οροφή. Ολόκληρη η πτέρυγα του ναού που βλέπει προς τον δρόμο παρουσιάζει καθίζηση, με εμφανή ρήγματα και σοβαρές μετακινήσεις στη λιθοδομή.

Η αιτία του προβλήματος είναι γνωστή και τεκμηριωμένη: κατά την κατασκευή του οδικού δικτύου που διέρχεται μπροστά από τη Μονή, αφαιρέθηκε ουσιαστικά το έδαφος στήριξης του συγκροτήματος, γεγονός που αποδυνάμωσε τα θεμέλια του ναού και προκάλεσε τη συνεχή καθίζηση. Με άλλα λόγια, η ίδια η κρατική παρέμβαση για τη διάνοιξη του δρόμου δημιούργησε τις σημερινές συνθήκες αποσταθεροποίησης. Επομένως, είναι ευθύνη της Πολιτείας να επανορθώσει και να διασφαλίσει την προστασία και διάσωση αυτού του ιστορικού και πνευματικού μνημείου.

Για τον λόγο αυτό, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Λασιθίου είχε από το 2019 αναθέσει σε εξειδικευμένο πολιτικό μηχανικό τη σύνταξη μελέτης «Στερέωσης του καθολικού της Ι. Μονής Ταξιαρχών Κρεμαστών». Η μελέτη υποβλήθηκε και αξιολογήθηκε από το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Κρήτης, το οποίο γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ της έγκρισής της τον Δεκέμβριο του 2023.

Ακολούθως, στις 18 Ιανουαρίου 2024, το Υπουργείο Πολιτισμού εξέδωσε την απόφαση ΥΠΠΟΑ/385621 (ΑΔΑ: Ψ7ΔΙ46ΝΚΟΤ-Α7Χ), εγκρίνοντας την υπ' αριθμ. 385621/10-08-2023 μελέτη «Ελέγχου και Αξιολόγησης φέρουσας ικανότητας και προτάσεων αποκατάστασης και ενίσχυσης του φέροντος οργανισμού του καθολικού της Ιεράς Μονής Κρεμαστών». Η εν λόγω μελέτη προβλέπει ένα ολοκληρωμένο σύνολο επεμβάσεων για την άρση του κινδύνου καθίζησης και την αποκατάσταση της στατικής επάρκειας του μνημείου. Περιλαμβάνει εργασίες λιθοσυρραφής και ενέσεων για τη συνοχή των τοιχοποιιών, ενίσχυση του θόλου με μεταλλικούς ελκυστήρες, αποκατάσταση του υπέρθυρου, ανακατασκευή επιχρισμάτων, κατασκευή περιμετρικού κεφαλόδεσμου και πασσαλόπηξη για τη θεμελίωση, καθώς και εισπίεση ενέματος στο υπέδαφος. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις έχουν στόχο τη σταθεροποίηση του καθολικού, τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής του φυσιογνωμίας και τη διασφάλιση της μακροχρόνιας αντοχής ενός μνημείου με ανεκτίμητη ιστορική και πολιτιστική αξία. Η εγκριτική, λοιπόν, απόφαση της μελέτης συνοδευόταν από επτά όρους, μεταξύ των οποίων η ανάγκη διερεύνησης της κατάστασης του υπέρθυρου, η εξέταση ενίσχυσης των

αναλημμάτων στην ανατολική πλευρά, και η στενή συνεργασία της ΕΦΑΛΑΣ με το Τμήμα Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων.

Στο μεταξύ, η Περιφέρεια Κρήτης, αναγνωρίζοντας την ανάγκη άμεσης επέμβασης, ενέταξε το έργο στο πρόγραμμά της για το 2025, εγκρίνοντας μέσω της Απόφασης 433/12-05-2025 της Περιφερειακής Επιτροπής πίστωση ύψους 74.400 ευρώ για τη σύναψη Προγραμματικής Σύμβασης με το Υπουργείο Πολιτισμού και την Ιερά Μητρόπολη Πέτρας και Χερρονήσου. Η σχετική δέσμευση πίστωσης (ΑΔΑ: ΡΛ8Ξ7ΛΚ-Υ87) εκδόθηκε στις 20 Μαΐου 2025 από τη Διεύθυνση Διοικητικού – Οικονομικού της Π.Ε. Λασιθίου.

Ωστόσο, παρότι η χρηματοδότηση είναι πλέον διασφαλισμένη, το έργο παραμένει σε στασιμότητα λόγω των αλληπάλληλων αιτημάτων συμπληρώσεων και καθυστερήσεων στην έγκριση της επικαιροποιημένης μελέτης. Τον Ιούλιο του 2025, υποβλήθηκε από τον μελετητή επικαιροποιημένη εκδοχή της μελέτης, η οποία όμως, σύμφωνα με το έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λασιθίου (αρ. πρωτ. ΥΠΠΟ/331047/18-07-2025), κρίθηκε ελλιπής. Η Εφορεία ζήτησε την αποστολή πρόσθετων στοιχείων για:

- i. τη διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης του υπέρθυρου του ναού και τη σύνταξη εναλλακτικών προτάσεων στερέωσης,
- ii. την τεκμηρίωση της δυνατότητας ενίσχυσης ή αποκατάστασης των αναλημμάτων στην ανατολική πλευρά,
- iii. και τον προσδιορισμό του τρόπου αποστράγγισης των ομβρίων υδάτων.

Πρόκειται για στοιχεία που, αν και είχαν τεθεί ήδη από την αρχική έγκριση του ΥΠΠΟΑ, φαίνεται ότι αποτέλεσαν σημείο παρερμηνείας μεταξύ των υπηρεσιών. Ειδικότερα, η αντιστήριξη από την πλευρά του δρόμου —που είχε αρχικά προταθεί από τον μελετητή— δεν έγινε αποδεκτή από την Εφορεία στην πρώτη φάση, θεωρώντας ότι δεν επηρεάζει τη στατικότητα του ναού. Σήμερα, όμως, ζητείται εκ νέου η σύνταξη της σχετικής μελέτης, μαζί με εκείνη της απορροής των ομβρίων, ώστε το έργο να αποκτήσει συνολική τεχνική επάρκεια.

Το Εργαστήριο Αντισεισμικής Αξιολόγησης Κατασκευών, με έγγραφο που απέστειλε στις 7 Οκτωβρίου 2025, απάντησε στις παρατηρήσεις της Εφορείας, διευκρινίζοντας ότι το ζήτημα της αντιστήριξης των πρανών δεν επηρεάζει το κυρίως έργο αποκατάστασης, το οποίο μπορεί να προχωρήσει άμεσα, ενώ παράλληλα να εκπονηθούν οι συμπληρωματικές μελέτες για τα αναλήμματα και τα όμβρια. Επισημαίνει, μάλιστα, ότι η κατάσταση του ναού επιδεινώνεται ταχύτατα και η επέμβαση είναι επείγουσα, καθώς η καθίζηση προχωρά και η στατική ευστάθεια της οροφής έχει φτάσει σε οριακό σημείο.

Παρά το γεγονός ότι η Εφορεία Αρχαιοτήτων Λασιθίου επιτελεί με συνέπεια το έργο της και

έχει διαχειριστεί με ιδιαίτερη προσοχή μια εξαιρετικά σύνθετη υπόθεση, είναι σαφές ότι η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να παρατείνεται επ' αόριστον. Η προστασία και αποκατάσταση του μνημείου είναι ζήτημα άμεσης προτεραιότητας, καθώς το καθολικό της Μονής παρουσιάζει ενεργή καθίζηση και στατικό κίνδυνο. Οι μελετητικές συμπληρώσεις που ζητούνται –όπως η διερεύνηση του υπέρθυρου ή η μελέτη για την αντιστήριξη από την πλευρά του δρόμου και τα όμβρια ύδατα– μπορούν να προχωρήσουν παράλληλα με την κύρια επέμβαση στερέωσης του ναού, χωρίς να καθυστερεί η υλοποίηση του έργου. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται στενός συντονισμός ανάμεσα στην ΕΦΑ Λασιθίου, το Υπουργείο Πολιτισμού και την Περιφέρεια Κρήτης, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι σωστικές εργασίες ξεκινούν άμεσα, με την παράλληλη ολοκλήρωση των συμπληρωματικών τεχνικών μελετών. Η συνέχιση της σημερινής εκκρεμότητας εγκυμονεί τον κίνδυνο να χαθεί πολύτιμος χρόνος για ένα μνημείο που κυριολεκτικά κινδυνεύει να χαθεί. Και αν αυτό συμβεί, ποιος θα φέρει την ευθύνη; Το Υπουργείο Πολιτισμού. Γιατί όταν η διοικητική αδράνεια υπερτερεί της ανάγκης προστασίας, η ευθύνη μετατρέπεται σε συνενοχή. Μία πιθανή κατάρρευση ενός τόσο ιστορικού και εμβληματικού μνημείου δεν θα είναι μόνο μια ανυπολόγιστη πολιτιστική απώλεια για την Κρήτη, αλλά και ένα πλήγμα για το κύρος του ίδιου του Υπουργείου και της χώρας μας διεθνώς.

Σήμερα, λοιπόν, βρισκόμαστε στο εξής παράδοξο: ένα έργο με εγκεκριμένη μελέτη, εξασφαλισμένη χρηματοδότηση και διαπιστωμένη αναγκαιότητα, παραμένει ανενεργό εξαιτίας διοικητικών καθυστερήσεων και αλληλοεπικαλύψεων αρμοδιοτήτων μεταξύ υπηρεσιών. Την ίδια στιγμή, ο κίνδυνος κατάρρευσης του μνημείου είναι απολύτως υπαρκτός.

Η Ιερά Μονή Ταξιαρχών Κρεμαστών δεν είναι απλώς ένα ιστορικό μνημείο. Είναι ένα σημείο αναφοράς για τη Νεάπολη, τη Μητρόπολη Πέτρας και Χερρονήσου και ολόκληρη την Κρήτη. Είναι ένας τόπος προσευχής, ιστορίας και πολιτισμού, ένα ζωντανό κομμάτι της ταυτότητας του τόπου. Το καθολικό της, με την επιγραφή του 1593, το ξυλόγλυπτο τέμπλο και την πέτρινη Αγία Τράπεζα του 1622, αποτελεί μοναδικό τεκμήριο της μεταβυζαντινής ναοδομίας και χρειάζεται τώρα περισσότερο από ποτέ την έμπρακτη φροντίδα της Πολιτείας.

Η διάσωση της Ιεράς Μονής Κρεμαστών δεν είναι μόνο υποχρέωση απέναντι στην πολιτιστική μας κληρονομιά, αλλά και πράξη ιστορικής ευθύνης. Το κράτος που χωρίς πρόνοια αφαίρεσε τη στήριξη του μνημείου με την κατασκευή του δρόμου, οφείλει σήμερα να την επαναφέρει — με έργα, όχι με γραφειοκρατία. Κάθε μέρα που περνά, το μνημείο φθίνει, και η αδράνεια κινδυνεύει να μετατραπεί σε ανεπανόρθωτη απώλεια.

Η Μονή Κρεμαστών, η «κρεμασμένη» από τα βράχια, δεν πρέπει να καταρρεύσει από την αδιαφορία μας.

Οφείλουμε να διαφυλάξουμε αυτό το πολύτιμο κομμάτι της Κρήτης, της πίστης και της ιστορίας μας — τώρα, πριν να είναι αργά

Δεδομένων όλων των παραπάνω,

Ερωτάσθε κυρία Υπουργέ,

- 1. Σε ποιο στάδιο βρίσκεται σήμερα η διαδικασία έγκρισης της επικαιροποιημένης μελέτης για την «Άρση γεωτεχνικού κινδύνου της Ιεράς Μονής Ταξιαρχών Κρεμαστών» και πότε αναμένεται η τελική γνωμοδότηση της ΔΑΒΜΜ;*
- 2. Προτίθεται το Υπουργείο να επιταχύνει τις διαδικασίες, ώστε το έργο να προχωρήσει άμεσα, δεδομένου ότι η στατική αστάθεια του ναού εγκυμονεί σοβαρότατους κινδύνους;*
- 3. Υπάρχει πρόθεση να εγκριθεί ταυτόχρονα με την υλοποίηση του κυρίως έργου αποκατάστασης και η συμπληρωματική μελέτη αντιστήριξης από την πλευρά του δρόμου και αποστράγγισης των ομβρίων, ώστε το έργο να είναι πλήρες και να μην απαιτηθούν νέες καθυστερήσεις;*
- 4. Πώς σκοπεύει το Υπουργείο να αντιμετωπίσει το ζήτημα της ευθύνης του Δημοσίου, δεδομένου ότι η αιτία του προβλήματος προήλθε από κρατική οδοποιία που αποδυνάμωσε τα θεμέλια του μοναστηριού;*
- 5. Ποιο είναι το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ ΥΠΠΟ, Περιφέρειας Κρήτης και Ιεράς Μητρόπολης Πέτρας και Χερρονήσου;*

Οι Ερωτώσες Βουλευτές

Αικατερίνη (Κατερίνα) Σπυριδάκη

Παναγιώτα (Νάγια) Γρηγοράκου